

сагледавање употребљивих *ослонаца* за једно верифицирано истраживање. Са своје стране додали бисмо, да је аутор у феноменолошком делу успео да нам пружи обиље корисног материјала, а и резултата које не треба занемарити, док нам је у етиолошком делу разоткрио основицу за један критички прилаз етиологији женског криминалитета.

Др Д. В. Димитријевић

Morselli Emanuele — SCIENZA DELLE FINANZE — EDIZIONI CEDAM, Padova, 1975.

По одржаном последњем предавању, половином априла, на коме је величао дело Giuseppe Ricca-Salerno, „најславнијег научника јавних финансија у Италији прошлог века” и свог некадашњег претходника са универзитета у Палерму, проф. Морсели, након свог плодног радног века посвећеног финансијској науци — повукао се из активне наставе. Знаменит теоретичар, тражен предавач, иницијатор драгоцених финансијских зборника (*Storia della finanza pubblica*, и 12 књига; *Archivio finanziario*, годишњак), познат и у нашој финансијској литератури (в. Финансије, бр. 12/61), проф. Морсели свој растајак од катедре обележио је својеврсним подвигом: објавио је 47. издање свог уџбеника за комерцијалне техничке школе у Италији. О том приручнику вреди рећи пар речи, не стога што што је школски „бестселер”, него што је то прва публикација, која нам је допала руку, у којој је објављено најновије пореско законодавство у Италији.

Овај кратки курс, намењен почетницима, писан је јасним стилем и концизно (165 страна), није преоптерећен баластом теорије нити је заморан доктринама, па ипак он, непосвећеном у финансије, пружа могућност да се методски упозна са синтетичким приказом основних финансијских инструмената и са новим токовима у финансијској привреди.

Материја у књизи распоређена је у три поглавља. Прво и треће од њих намењени су теоријском излагању, на традиционалан начин, науке о државним расходима и партије о буџету (у Италији б. је „функционалан”) као и сагледавању институције јавног кредита. Поглавље, међутим, које нарочито привлачи пажњу читаоца је друго поглавље. Јер у њему је, на преко 70 страна, објашњен тек донети нови механизам опорезивања у Италији. Наиме, после дугих припрема и студија, тамо је, у 1973 и 1974, извршена „интегрална и дефинитивна” реформа пореског система. Са духом радикалне иновације, ревизија фискалног законодавства добила је свој сложени задатак. Њоме се имало остварити да се порези не само учине „једноставним и правичним”, што захтева већу меру „персонализације” њихове, него и подобни да буду ефикасан инструмент економске политике, као и медиј тешње сарадње између пореских власти државе и територијалних органа у циљу спречавања сукоба при спровођењу финансијске политике њихове. Све то тражило је суштинску и глобалну ревизију пореског кодекса из периода после рата. Тако је дошао до промена међу старим порезима: неки од њих су елиминисани и на њихово место уведени су нови порески облици, док су други само ретуширани и прилагођени новим условима у привреди, политици и друштву.

Иновација пореског система захватила је оба његова сектора, како непосредних тако и посредних пореза.

У домену директних пореза сада се налазе два „фундаментална” пореза: порез на доходак физичких лица и порез на доходак правних лица. Први од ових пореза допуњен је двама новим обавезним давањима: „локалним” порезом на доходак и порезом на пораст вредности некретнина. Порез на доходак физичких лица дошао је на место ранијег система реалних, цедуларних (на приход) пореза, са додатком у виду једног допунског прогресивног пореза (надпорезивање). Новим порезом

на доходак сада су уклоњени сви цедуларни порези, док је допунски порез генералисан; значи: сада је он једини порез који терети укупан нето годишњи доходак пасивног субјекта (доходак обвезника обухвата и дохотке чланова породице). Њиме је укинут и познати комунални порез „на породицу“ (*imposta di famiglia*; в. *Анали Прав. Факултета*, бр. 5/71, стр. 374). Нови порез на доходак је „персонализован“, и то у већој мери но што је био пом. допунски порез; прогресиван је, али сада на бази „клизне скале“ која је, знамо, блажа од „глобалне“ тарифе. На степен правичног опорезивања битно утиче систем „детракције“, тј. дедукција растућих износа за сваког члана породице, од коначно утврђеног нето дохотка носиоца пореске обавезе. Најзад субјективизирању овог пореза служи и новоустановљени „локални“ порез на доходак: обвезници ове дажбине су лица која остварују доходак вршењем слободне професије, док лица у радном односу не плаћају тај порез. У тежњи за остварењем равномерног оптерећења основан је и порез „на пораст вредности некретнина“, чија је функција да оштрије опорезе финансиран приход (незараћену добит). — Међу директним порезима задржан је, из раније структуре, порез на правна лица (пропорционалне стопе), док, међутим, „номинални“ порез на имовину, који је постојао у раздобљу 1940—1948, реформа није прихватила. Пакетом декрета с краја 1973. побољшана је и пореска техника; док је материја пореских ослобођења и олакшица нормирана посебним законом.

У сектору посредних пореза реформа је имала за циљ у првом реду поједностављење пореског механизма. Многе таксе (преносне и хипотекарне таксе, на истицање огласа, на приредбе и др.) преобраћене су у порезе. (Аутор на једном месту открива: таксе и доприноси постепено ишчезавају из фискалног арсенала модерне државе и, са појавом веће демократизације друштва, дажбински терет преноси се порезима на имућну класу). — Порез на промет ИГЕ, који је сачувао свој доминантан положај међу државним приходима, модернизован је (1971) и под новим именом ИВА претворен у порез на додатну вредност. И овим порезом резорбовано је неколико комуналних дажбина. У групи индиректних пореза и даље су остали: порез на потрошњу (*imposta di fabbricazione*), монополи (без опорезивања соли), царине и др. Све те дажбинске врсте хармонизирани су са данашњим приликама у економици и друштвеном поретку Италије.

Бледа и штурта су обавештења у редовима горе да би они били карактер праве рецензије ове школске књиге, чији текст кипти подацима о извршеној реформи фискализма у суседној земљи; но и ти редови имају своју сврху, а та је да упуте читаоца на једну принову у финансијској литератури, у којој је она већ благонаклоно добила своје место. За поштоваоце финансијских студија у Италији остаје питање како би ауторове мериторне анализе извршене реформе могле изгледати у редакцији његовог стандардног универзитетског учебника *COMPENDIO*, који је још пре једне деценије имао своје 33-ће издање.

J. Ловчевић

HENRY SOLUS et ROGER PERROT, *Droit judiciaire privé*, Tome I, 1961, р. X + 1147, Tome II, 1973, р. II = 981, éd Sirey, Paris.

1. — Француска наука не може, супротно немачкој, да се похвали, великим бројем систематских приказа грађанског судског поступка. Колико нам је познато, као дела која, бар што се самог поступања судова тиче, не треба сматрати застарелим, могу се навести: *Morel, Traité élémentaire de procédure civile* (éd. 1936); *Cornu et Foyer, Procédure civile*, (éd. 1958); *Vincent, Procédure civile* (éd. 1969). Све су то књиге малог обима, намењене првенствено онима који се уводе у поступак. Једино опсежно дело у овој области је *Glasson, Tissier, Morel, Traité théorique et pratique d'organisation judiciaire, de compétence et de procédure civile*,